

מכגש

לעבודה חינוכית-סוציאלית

גיליון מיוחד בנושא

**נוער לסבי, הומוסקסואלי, טרנסג'נדרי
וביסקסואלי (להט"ב): התבגרות, זהות וסיכון
בתוך חברה הטרוסקסואלית**

עורך-אורח: ד"ר גידי רובינשטיין

כתב עת • גיליון 33

סיוון, תשע"א – יוני 2011

סקירת ספרים

Gay, straight, and the reason why: The science of sexual orientation

Simon LeVay (2010)

New York: Oxford University Press (391 pages)

גל וגנר-קולסקו

כמה מילים אישיות

בגיל 27, לאחר שנים של חששות והתלבטות, בתחושות של פחד והתרגשות, החלטתי שהגיע הרגע לספר להורים. בצהרי שבת שרבית במיוחד של חודש יוני, למחרת מצעד הגאווה, נכנסתי לרכבי ונסעתי לאורך רחוב ז'בוטינסקי מתל אביב לכיוון פתח תקווה. עליתי לבית הוריי, בית ילדותי, ולאחר ארוחת צהריים טובה, אמרתי: "יש לי משהו לספר לכם..." (בחדר נכחה מלבדם רק החתולה, שהייתה גם שותפת הסוד הראשונה בחיי). כמו בכל המקרים האחרים וכמו במקרה האישי שלי בלבד, לאחר הלם, בכי וחיבוקים, החל שלב השאלות: "איך אתה יודע? ממתי? למה בכלל? אתה בטוח?" ועוד. כמו במקרים רבים אחרים וכמו שהיה רק במקרה שלי, החלו אצל הוריי שלבי הקבלה וה"יציאה מהארון".

"למה?" היא השאלה הראשונה שעולה על ידי אמהות ואבות רבים ששומעים מבנם על העדפתו המינית – "למה אתה? למה בכלל? ובעקבותיה: "האם אנו אשמים? מה לא עשינו טוב?" ועוד שאלות רבות.

תוך שאני נזכר באירוע מכונן וחשוב זה מעברי ובמטרה למצוא את התשובה לשאלה: "למה?" התחלתי את קריאת ספרו של סיימון לה-ווי, *Gay, straight and the reason why?* – קריאה שלקחה אותי למחוזות ילדותי, לשלבים השונים של העדפותי המיניות, ההבנה והקבלה העצמית, והביאה אותי לשיחות מעניינות, ולעתים מגוחכות, עם משפחה וחברים, שבהן כל אחד הביע את דעתו האישית ואף הגענו למדידות משותפות של אורך אצבעות וגפיים ובדיקת כיוון מערבולת השיער.

הספר שבו לה-ווי מתיימר כבר בתחילתו לתת מענה נחרץ וברור לשאלה, מהי הסיבה להתפתחות נטייה מינית הומוסקסואלית, מענה שאותו חיפשה אמי בעבר ומחפשים אנשים רבים בהווה, מקבץ בתוכו אוסף רב של מאמרים ומחקרים. בספר מוצגות בקצרה תאוריות פסיכולוגיות חשובות בתחום, אולם רוב רובו מוקדש למחקרים הביולוגיים שבוצעו עד כה בתחום והוא מנסה לאגד אותם לתוך תאוריה ביולוגית אחת.

לפני שמתחילים את קריאת הספר, חשוב להכיר קצת את מחברו, סיימון לה-ווי, אמריקני ממוצא בריטי, חוקר מדעי המוח במקצועו והומוסקסואל בעצמו, כפי שהוא מציין כבר במבוא לספר. רק בשנת 1991, כשהוא בן 48, החל לעסוק בחקר מיניות מההיבט הביולוגי שלה, ואז יצא מחקרו המפורסם ביותר, על גודל אזור במוח אשר שונה בין הומוסקסואלים להטרוסקסואלים. מאז, בשיתוף פעולה עם כמה חוקרים אחרים, עסק בהוכחה של התאוריות הביולוגיות, תוך הצהרה ברורה שכל התאוריות הפסיכו-סוציאליות, ובעיקר זאת הפרוידיאנית, אינן נכונות. סביב עבודתו ישנן התנצחויות גם במישור המדעי וגם במישור הפוליטי.

אציין בקצרה דעות שונות שמבקרות את מחקריו בתחום הפוליטי, ואף משוות את דבריו על הביולוגיה של הנטייה המינית למדענים הגזענים שהשפיעו על הנאצים על ידי הדגשה של הבדלים ביולוגיים בין מיעוטים אתניים שונים. מבקרים אלו טוענים שלה-ווי, כמו מדענים אחרים שחוקרים את המרכיבים הביולוגיים של המיניות, מחפש שינויים ביולוגיים שוליים, מעצים את משמעותם וקובע באופן דטרמיניסטי שהם קשורים לפעילות המינית.

בתחילת הספר מביא לה-ווי סקירה מעניינת של הגדרות חשובות ושל נושאים שונים שקשורים בחקר המיניות. הסקירה החשובה מאפשרת למי שאינו בקיא בתחום להכיר את המושגים שיופיעו בהמשך הספר. ההומוסקסואליות מוצגת כתהליך רגשי, רומנטי וגופני, מה שמוביל לקשיי המחקר שקיימים בתחום, כמו קושי באיתור הומוסקסואלים או לסביות, הגדרות שונות בתחום ועוד. ברוב המחקרים כיום אין דרך מוכרת וטובה יותר, לדבריו, מאשר לשאול אנשים על הנטייה המינית שלהם.

הפרק ממשיך בקריאת תיגר על תאוריית הרצף, הטוענת שנטטייה מינית קיימת על רצף נטייה בין המינים וכן על רצף הזמן. לפי המחקרים המובאים כאן, בקרב גברים, הרוב הגדול יהיה בעל נטייה למין השני או למינו שלו, והביסקסואליות (כלומר נטייה שווה או שווה יחסית בין המינים) אינה קיימת. בקרב נשים לעומת זאת, ביסקסואליות קיימת בשכיחות גדולה בהרבה. על רקע זה מוצגת האפשרות, שייתכן שהגורם להומוסקסואליות אצל נשים וגברים הוא שונה.

את הפרק השני של הספר מקדיש לה-ווי לתאוריות הפסיכולוגיות. כבר בתחילת הפרק הוא מצהיר שהתאוריות ה"לא-ביולוגיות" הן בעלות פגמים משמעותיים, אינן מבוססות ואינן מוכחות (כמו כל התאוריה של פרויד, לדבריו). החסרונות המרובים של תאוריות אלו הם שגרמו, לדעתו, לחיפוש אחר הגורמים הביולוגיים. בפרק מוצגות בקצרה שלוש התאוריות הפסיכולוגיות העיקריות: התאוריה הפסיכואנליטית של פרויד, תאוריית הלמידה-השפעה של חוויות מיניות מוקדמות ותאוריית הלמידה המגדרית. הסבר קצר על כל אחת מהתאוריות מלווה בשלילתן על ידי דעות שונות ומחקרים.

לה-ווי מתקדם בבניית טענותיו בהדרגתיות מבעלי החיים לבני האדם, מהילדות לבגרות, וכן באמצעות השוואה בין נשים לגברים, הן במישור הגופני והן במישור

ההתנהגותי, ותוך כדי כך הוא נע לעבר ההשוואות החשובות של הספר בין ההומוסקסואלים והלסביות לבין הטרוסקסואלים.

כבר בשלב מוקדם לה-ויי מקפיד לציין את ההבדל בין מוח האישה למוח הגבר, בעיקר באזור ההיפוקמפוס, ובהמשך, הוא מציג בפנינו בצורה יפה וביסודיות את תהליך ההבחנה האמבריולוגית בין הגוף הזכרי לגוף הנקבי ואת ההשפעות השונות של הגנים וההורמונים בתהליך זה.

הוא ממשיך בתיאור מחקרי חולדות, שבהם מתן הורמוני מין זכריים לחולדה נקבה עם לידתה או בתקופת העוברות גרמה להתנהגות זכרית שלה, התנהגות שהתבטאה גם בהעדפתה המינית וגם בפעולות חיזור אופייניות לזכרים. ההשפעה של רמות הטסטוסטרון (ההורמון הזכרי) קיימת אצל כל זכר; ככל שהרמה גבוהה יותר, קיימת התנהגות זכרית בולטת יותר, שכוללת אגרסיביות, לעומת רגישות מוגברת, המופיעה כשרמת הטסטוסטרון נמוכה יותר. חשיפות לרמות שונות של ההורמון יכולות להיות אקראיות, כמו מצבי דחק לחולדה האם או חשיפה ברחם (סביבה רחמית שכוללת עוברים זכרים רבים).

בטבע, כותב לה-ויי, נפוצים מאוד יחסי מין בין בני אותו מין ואף קיום מערכות זוגיות ארוכות, אולם תמיד מדובר באילוף סביבתי עקב מחסור בבני המין השני או בפעילות מינית ביסקסואלית. כבשים מבויתות הן החיה היחידה שבה כ-10% מהזכרים מקיימים פעילות חד-מינית ברורה תוך שמירה על התנהגות מגדרית זכרית לחלוטין.

הנטייה המינית אינה הדבר היחיד שמבחין בין הומוסקסואלים להטרוסקסואלים. מדובר במקבץ נוסף של תכונות שאינן זהות לאלו של ההטרוסקסואל הזכר הקונפורמיסטי. השוני בין גברים לנשים, הקיים עוד מתקופת הילדות המוקדמת ומתבטא בבחירת משחקים ופעילות חברתית, מושלך גם לכיוון אנשים בעלי נטייה מינית שונה. הספר מוכיח בעזרת מחקרים את הקשר בין עובדה זאת להשפעות הביולוגיות ושולל קשר להשפעות החברתיות.

מן הילדות, המחבר עובר לדון בהבדלים ההתנהגותיים בין גברים ונשים בבגרות. הוא עומד שוב על החשיבות הגדולה של השפעת הטסטוסטרון והחשיפה אליו על הגבריות והתכונות בעתיד, ומציין תכונות קוגניטיביות והתנהגויות רבות השונות בין גברים לנשים, כמו: ראייה מרחבית, תכונות זיכרון, יד דומיננטית (גברים רבים יותר הם שמאליים) ועוד. כל אחד מהמרכיבים הללו נבדק אצל הומוסקסואלים ולסביות בהשוואה להטרוסקסואלים. הספר מפרט מחקרים אשר בדקו זאת; בחלקם נמצא הבדל משמעותי בין המינים, ובמחקרים אחרים ההבדלים היו שוליים. ממצאים דומים היו גם במחקרים על העדפה של מקצוע ובמאפייני אישיות שונים.

בפרק מוצגים כמה נתונים שמראים שהומוסקסואלים קרובים בתכונות ויכולות שונות, כגון שטף דיבור או יישומי זיכרון, לנשים הטרוסקסואליות. מצד שני, מוזכרים בקצרה גם מחקרים שסותרים טענות אלו, ולא הצליחו להראות שוני בחלק מהתכונות לפחות. נקודה מעניינת שמוזכרת בפרק היא שדווקא בתחום יחסי המין, הומוסקסואלים דומים מאוד להטרוסקסואלים, בחפשו אחר פרטנרים מרובים ליחסי מין, כולל יחסי

מין "ביזאריים". מדובר בהתנהגות שהיא כביכול "גברית", אך קיימת גם אצל גברים הומוסקסואלים.

לחציו השני של הספר ניגשתי בציפייה למצוא את ההוכחות להשפעה ההורמונלית הברורה וכן למציאת הגן ההומוסקסואלי ה"אבוד". פרקים שמוקדשים לנושא הגנטי והביולוגי אמורים לתת מענה לשאלות שעולות מתאוריות מרובות, ופרקים שמדברים על ההבדלים בין מבנה המוח והגוף אמורים לאשש ולחזק תאוריות אלו.

בנושא ההשפעה ההורמונלית מובאת התאוריה המדברת על השפעת רמות סטוסטרון שונות על העובר בשלבים שונים של ההיריון. אנו יודעים שבמהלך ההיריון, העוברים הזכריים והנקביים נחשפים לחומרים שונים, כולל הורמוני מין, ובתוכם סטוסטרון. החשיפה לסטוסטרון בזמן העוברות היא אחת הגורמים להבדלים בהתפתחות הגוף וגם לשוני בין זכר לנקבה. כל המחקרים שבדקו את נושא ההשפעה ההורמונלית על הנטייה המינית טענו, שאם נמצא הבדל גופני בין הומוסקסואלים להטרוסקסואלים – כזה שקשור בהשפעת סטוסטרון – הרי זאת הוכחה שאנשים בעלי נטייה מינית שונה נחשפו בתקופת העוברות לרמות שונות של סטוסטרון, ומכאן ההוכחה לכך שהגורם לנטייה המינית השונה הוא רמות ההורמון. מדובר בהוכחה עקיפה בלבד, ולכן היא אינה חד-משמעית לחלוטין.

בפרק על ההשפעה ההורמונלית מובאים מחקרים אשר משווים את אורך האצבעות; אצל גברים, לעומת נשים, האצבע השנייה קצרה יחסית לשאר האצבעות (בעיקר לעומת האצבע הרביעית), וההנחה היא שהגורם לכך הוא חשיפה לסטוסטרון בעוברות. מחקרים אחרים בודקים את ההבדל בין נשים לגברים בתדירות גלי קול ומבנה האוזן הפנימית. המחקרים מצביעים על דמיון בין גברים הומוסקסואלים להטרוסקסואלים ובין נשים לסביות להטרוסקסואלים. בחלק מהמקומות ההבדלים ברורים, ובחלק אחר אין הבדל כלל. המחבר מסכם, שלא רק זמן הופעת הסטוסטרון בתקופת העוברות ורמתו משמעותיים, אלא גם פעילות קולטנים ומוליכים עצביים שונים, וזה לדבריו, הגורם לכך שלא תמיד המחקרים מראים הבדלים.

החיפוש אחר ה"גן ההומוסקסואלי" מתמקד במחקרי משפחות, אחים ותאומים. מחקר תאומים הוא כלי מרכזי שבעזרתו ניתן להבחין בין השפעה ביולוגית גנטית לבין השפעה סביבתית. תאומים זהים חולקים את מטענם הגנטי בשלמות, לעומתם תאומים לא זהים, אשר כמו אחים – חולקים מטען גנטי חלקי בלבד. סוג המחקר שנחשב לאמין ביותר הוא של תאומים זהים שהופרדו בלידתם. כך ניתן להשוות בין אחים בעלי מטען גנטי זהה אך השפעה סביבתית שונה. בניסיון להוכיח השפעה גנטית על הנטייה המינית, בוצעו מחקרי אחים ומחקרי תאומים רבים מאוד. במקרים רבים נמצאה שכיחות יתר של נטייה מינית הומוסקסואלית בתאומים – רבה יותר בזהים ופחותה בלא זהים – אך לא קיים מספר מספיק של מחקרי תאומים זהים שהופרדו בלידתם כדי לתת את התשובה המוחצת. הנתונים הסטטיסטיים חלשים יחסית, אם כי קיימת כנראה שכיחות יתר של נטייה מינית הומוסקסואלית במשפחות. סקירות גנים במשפחות ובין אחים הומוסקסואלים לא הצליחו עד היום להוכיח את קיומו

של הגן. בספר נסקר מחקר אחד שמצא גן על כרומוזום X (כרומוזום המין אשר אצל גברים מקורו תמיד מהאם), אך למרות התחושה שאכן נמצא מקור גנטי ברור, מחקרים אחרים לא הצליחו לשחזר את ההוכחה.

המחבר מציג טיעונים שעלולים לצוץ מול התאוריות הגנטיות, למשל, איך הגן לא נעלם מהעולם, שהרי להומוסקסואלים יש מספר קטן יותר של ילדים? או, לשם מה הטבע ייצור גן שמכחיד את עצמו מחוסר פוריות? לטיעונים אלו אין מענה טוב, והתשובות הניתנות בספר הן משוערות ולא מוכחות. הוא מציג שלוש תאוריות אשר באות להתמודד עם הטיעונים הללו:

א. להומוסקסואלים יש קרובי משפחה רבים יותר, וייתכן שזאת הדרך להפיץ את הגן.

ב. תאוריית השארים – להומוסקסואלים יש בסיס כלכלי חזק, והם תומכים במשפחתם הרחבה ומאפשרים לה הולדת ילדים רבים.

ג. הגן שיוצר אצל בן משפחה אחד משיכה לבני מינו, יוצר אצל בנות המשפחה פוריות יתר וריבוי ילדים.

על מחקרו הנחשב ביותר של המחבר, אשר בדק את גודל ה- $INAH3$ – אזור במוח האדם הנמצא בהיפותלמוס, ובוצע ב-1991, נכתבו כבר ביקורות רבות בספרות. המחקר שבוצע בקרב 41 נחקרים בסך הכול, הראה שאצל הומוסקסואלים האזור קטן יותר, בדומה לנשים. הביקורות עליו הן שמספר הנחקרים הוא קטן, רוב הנבדקים ההומוסקסואלים מתו מאייס ולכן ייתכן שהמחלה עצמה היא שגרמה להבדלים, וכמו כן מדובר על אזור קטן ביותר ממילא, שמדידתו קשה. המחבר מתמודד בפרק זה עם חלק מהטענות ועומד מאחורי מחקרו, שמוכיח לדבריו היטב את טענת ההשפעה הביולוגית – חשיפה לרמה שונה של טסטוסטרון בעוברות גורמת להבדל בגודל הגרעין בין נשים לגברים; אם אצל הומוסקסואלים גודל הגרעין דומה לזה שאצל נשים, הרי הם הושפעו מרמות דומות של טסטוסטרון בעוברות, וזה לטענתו הגורם לנטייתם המינית. אגב הוא גם מציג מחקר המשך, אך זה אינו משחזר את ממצאי המחקר המקורי. בשאר הפרק מוצגים מחקרים נוספים שניסו להראות שוני במבנה המוח ותפקודו בעזרת בדיקות הדמיה ונתיחות באדם ובחיות. אכן נמצא שוני בגודל אותו אזור בדיוק אצל כבשים בעלות התנהגות מינית הומוסקסואלית, אולם מחקרים רבים אחרים לא הצליחו להראות הבדל תפקודי או מבני.

בסוף הפרק מוצגת תאוריה מעניינת, האומרת שמשיכה לאותו מין קיימת אצל כל אדם, אך היא מעוכבת מוחית והתפתחותית. הדבר מבוסס על מחקרים שהראו שאנשים שעברו טראומות מוחיות או טיפולי הורמונים החלו לחוש משיכה מינית גם לבני אותו המגדר.

קריאת הפרק המפרט את ההבדלים במבנה הגוף בין הומוסקסואלים להטרוסקסואלים אפשרה לי, כרופא משפחה, חוויה מעניינת, שכללה הסתכלות על אנשים תוך בחינה דקה של התנהגותם, תנועות הגוף שלהם ומבנה הגוף עצמו (אורך ידיים לעומת הגו,

כיוון מערבולת השיער, סימטריית הגוף ועוד). ודאי לא יפתיע איש לשמוע כי תנועות הגוף, חיתוך הדיבור ושפת הגוף של הומוסקסואלים רבים הם "נשיים" יותר מאשר אלו של גברים הטרוסקסואלים: אצל הומוסקסואלים נפוצה יותר הליכה נשית (הזת האגן) וגם לדיבור יש מרכיבים נשיים (הפרדה בין תנועות ואורכן).

במסגרת עבודתי, הסתכלות על המטופל שנכנס לחדר, ההליכה שלו, הלבוש, השיחה אתו, נימת הדיבור והבדיקה הגופנית מאפשרות לי בדיקה מקרוב של ממצאים אשר עלו במחקרים אלו ואחרים. פעמים רבות אני מגלה שממצאים אלו שכיחים, אך חשוב לי להדגיש שאין מדובר כלל בכלי שעוזר להבחין בין הטרוסקסואלים להומוסקסואלים, אלא בנתון סטטיסטי בלבד. פעמים רבות מאוד ממצאים שלכאורה אמורים להצביע על הנטייה המינית מתבררים כלא נכונים לאחר שיחה קצרה מאוד על הנושא.

אחד המחקרים המעניינים בפרק, ולא רק בגלל הקוריוז שבו, הראה שגודל איבר המין אצל הומוסקסואלים גדול בממוצע ב-0.84 ס"מ מזה של הגבר הטרוסקסואל. חשיבות הנתון היא בכך שלכאורה ממצא זה סותר את תאוריית ההורמונים, הטוענת שהומוסקסואלים נחשפים לרמות קטנות יותר של טסטוסטרון בתקופה העוברית, שהרי גודל איבר המין גם הוא מושפע מרמות הטסטוסטרון, וככל שהן גבוהות יותר כך גם הוא אמור להיות גדול יותר. כדי להתמודד עם ממצאים אלו המחבר מעלה סברה שטוענת, שרמות הטסטוסטרון בתקופה העוברית אכן היו נמוכות, ולכן נגרמה רגישות יתר של איבר המין להורמון בבגרות, מה שהעלה את הממוצע של גודלו. פירוש זה לממצא אשר סותר את הטענות שהועלו עד כה, הוא תאורטי ואינו בדוק מחקרית.

השפעת האח המבוגר, או תאוריית "האח הגדול", אומרת שכלל שמקומו של הנבדק בסדר הלידה מאוחר יותר, כך גדלים סיכוייו לפתח נטייה מינית הומוסקסואלית. קבוצה קנדית שביצעה מחקרים רבים בנושא הוכיחה זאת. קבוצות אחרות שביצעו מחקרים דומים לא הצליחו לשחזר את הממצא. במחקר אחר, שניסה לבדוק את הטענה שהנטייה המינית היא ביולוגית ולא פסיכו-סוציאלית, נבדקו משפחות שיש בהן אחים מאומצים ואחים למחצה. מטרת המחקר הייתה לנסות לבדוק, האם השפעת המיקום בסדר הלידה היא ביולוגית או סביבתית. אם ההשפעה סביבתית, הרי אצל ילדים מאומצים שיש להם אחים גדולים רבים (במשפחה המאמצת), תהיה גם שכיחות מוגברת של נטייה חד-מינית. במחקר זה נמצא שההשפעה קיימת רק כשמדובר באחים ביולוגיים. חשוב לציין שזהו מחקר לא גדול, שמתייחס למשפחות מורכבות מאוד, השונות ממשפחות נורמטיביות, ולכן גם במקרה זה, קשה לקבלו כהוכחה להיעדר השפעה סביבתית.

להשפעת האח הגדול יש הסבר תאורטי שלא הוכח מעולם, המדבר על נוגדנים אשר מתפתחים אצל האם וחוסמים התפתחות "גברית" של המוח. הטענה היא שכאשר האם נושאת ברחמה את העובר הראשון, הגוף יוצר נוגדנים, כיוון שהוא מזהה עובר גבר, השונה מהגוף הנשי של האם. ככל שיש חשיפה רבה וחוזרת ל"גוף הזר" (במקרה זה העובר הזכר), כמות הנוגדנים עולה, ולכן ככל שמקומו של הילד בסדר הלידה מאוחר יותר, הסבירות להשפעת נוגדנים אלו גדלה. אולם נוגדנים אלו מעולם לא נמצאו ולא זוהו, ואין הוכחה לקיומם, ואף מחבר הספר עצמו קורא לחקור נושא זה לעומק.

אם כך, האם סדר הלידה קשור לנטייה המינית? ממחקרים שונים בנושא מתקבל הרושם שקיימת השפעה כלשהי בשכיחות הומוסקסואליות אצל אנשים שיש להם אחים ואחיות רבים, אך מהו הגורם לכך – ביולוגי? פסיכולוגי? על כך עוד אין תשובה משכנעת.

ספרו של לה-ווי מכנס בקובץ אחד מחקרים רבים, גדולים כקטנים, שבדקו את הגורם לנטייה המינית, ובזה גדלותו. הוא מאפשר לקורא סקירה נרחבת של כל הסיבות הביולוגיות שהועלו עד היום כגורמים להתפתחות הנטייה המינית. הוא בונה במלאכת אומן, אך בצורה מגמתית ברורה את טיעוניו בהדרגתיות, תוך כדי התקדמות הספר, בתוך כל פרק ובין הפרקים עצמם; הוא ממשיך ומחזק את דבריו פסקה אחר פסקה, עד כדי כך שפעמים רבות חשתי שהספר בנוי בצורה תעמולתית, שתסחוף את הקורא לקבלת רעיונותיו העיקריים.

המחבר מסכם את הספר בצורה חד-משמעית וברורה: נטייה מינית הומוסקסואלית נוצרת עקב השפעה טרום-לידתית על מבנה המוח. הנטייה נקבעת על רקע השפעת גנים והורמונים בעוברות הגורמים להתפתחות שונה של מבני מוח מסוימים. לטענתו, נטייה מינית נקבעת בברור על ידי תהליכים ביולוגיים, אך ייתכן שהדרך שבה נטייה זו מתבטאת אצל האדם המסוים, מושפעת גם מתהליכים פסיכולוגיים וחברתיים. קביעתו של המחבר נחרצת, למרות הסתירות המרובות שעלו בספר, והוא מסתמך על הענקת חשיבות יתר למחקרים קטנים ועל פרשנות חד-צדדית של תוצאותיהם.

חסרונו הגדול של הספר הוא ללא ספק חוסר האובייקטיביות שלו. כבר בתחילתו ולכל אורכו הוא מבטל כל תאוריה פסיכולוגית או חברתית, ביטול שאינו מבוסס מדעית. ברור שתאוריות פסיכולוגיות פרוידיאניות או אחרות אינן יכולות להיבדק מחקרית כמו אלו הביולוגיות, ולכן הציפייה למצוא להם אישושים דומים היא מוטעית מיסודה, אך הוא מתעלם לחלוטין מעובדה זאת.

חוסר האובייקטיביות הזה בולט מאוד כשהוא מדבר על שיטות המרה (טיפול בהומוסקסואלים על מנת שיהפכו להיות הטרוסקסואלים) תוך שימוש בתאוריות הפסיכולוגיות, ובכך הוא משדר מסר שתאוריות פסיכולוגיות נותנות לגיטימציה להמרה. הדבר צרם לי במיוחד לאור העובדה שבאותו אופן, ואולי אף ביתר שאת, התאוריות הביולוגיות עצמן מציגות את הנטייה המינית כפגם ביולוגי ומאפשרות לכל אחד לומר: "אם כך, מה הבעיה למצוא את הגן ולתקן אותם?" זהו נושא לדיון ארוך, אך הוא מוצג רק בפרק הנוגע לתאוריות הפסיכולוגיות, ובכל שאר הספר המחבר מתעלם ממנו לחלוטין.

במטרה לחזק את דעתו, הספר עמוס, כאמור, במחקרים רבים מאוד, אשר עלולים ליצור אצל הקורא תחושת הצפה. הוא מציג מחקרים טובים ומתוקפים בכפיפה אחת עם מחקרים רבים מאוד שחסרונם הבולט הוא שרובם רטרוספקטיביים – כאלו שבודקים במבט לאחור את המאפיינים השונים. מחקרים מסוג זה הם בעלי חסרונות רבים, כמו היותם מבוססים על זיכרון בלבד, מתקשים לנטרל השפעות סביבתיות ומושפעים מאוד מדעה קדומה מוטעה. במקומות שונים בספר המחבר עובר בין עובדות

מוכחות ומוכרות לבין תאוריות שלו או של חוקרים אחרים, תאוריות שלא הוכחו, אך הוא מתייחס אליהן כאל עובדות. הוא מעלה טיעונים שונים שיכולים לצאת נגד מחקריו, אך מגיב אליהם בדעות אישיות בלבד.

חשוב גם לציין שמחקרים רבים המוצגים בספר מוטים על רקע מספר קטן של נחקרים, בחירת נחקרים לא אקראית, מחקרים המתעלמים מהשפעות חיצוניות רבות (כמו למשל במחקר שלו עצמו על גודל אזור במוח), מחקרים שנשואי המחקר הם חיות, ולא ניתן להשליך מהתנהגותם על בני אדם (כפי שהמחבר עצמו טוען) ועוד. המחבר מתעלם מסטיות והטיות מחקריות אלו ומתמרן את תוצאות המחקר כך שיתאימו לתאוריה שאותה הוא מקדם. תחושה זאת גם מעלה תהיות בנוגע לבחירה לא אובייקטיבית של המחקרים הנסקרים בספר.

דבר נוסף שעליי לציין הוא כי לעתים לא הייתי בטוח מיהו קהל היעד של הספר – הקורא ההדיוט אשר מתעניין בתחום, איש המקצוע מתחום בריאות הנפש או הרפואה או אותו בחור צעיר ואמו המחפשים תשובה לשאלותיהם.

עם סיום הספר, כשאני חוזר להורי ולנערים והנערות שאני פוגש בעבודתי, אני מרגיש שאין ביכולתי לומר שמצאתי את הסיבה לנטייה המינית השונה. נשארתי גם לאחר קריאתו של הספר עם אותה תאוריה שהכרתי עוד קודם: הסיבה היא רב-גורמית (מולטיפקטוריאלי), שונה בין אנשים שונים, שונה בין המינים, מורכבת מרבים שונים ונפרשת על גבי רצף של זמן ומרחב. הגורמים כוללים ללא ספק מרכיבים ביולוגיים משמעותיים, אך גם מרכיבים פסיכולוגיים וחברתיים חשובים מתהליך גדילתנו ומהתפתחותנו האישית.

Mom, Dad. I'm Gay: How Families Negotiate Coming Out

Ritch C. Savin-Williams (2000)

Washington, DC: American Psychological Association (276 pages)

גידו רובינשטיין

ה"ציאה מן הארון" של צעירים הומו-לסביים בפני הוריהם היא אחד הנושאים המרכזיים ביותר המעסיקים הומוסקסואלים ולסביות, הורים וכן חוקרים רבים. כתרפיסט הנתקל בסוגיית ה"ציאה מהארון" השכם והערב, אני יכול להעיד שכמעט כל אחד ממטופליי פיתח מודל אישי משלו, ואני רק עזרתי ביישומו, בתמיכה ובליוי התהליך. אם אנשים שונים זה מזה, הרי שמשפחות – המהוות צירופים ייחודיים של פרטים – לא כל שכן. מספר דרכי ה"ציאה מהארון", כך לימדוני מטופליי, כמספר המשפחות. יש צעירים שקודם מתנסים מינית ורק אחר כך מספרים להורים על נטייתם המינית, יש כאלה הזקוקים ל"ברכת הדרך" של ההורה לפני התנסותם המינית, רבים מעדיפים לספר קודם לאחיותיהם, בהמשך לאמותיהם ואילו לאב – אחרון (או להניח לאב לשמוע על כך מפי האם), יש המספרים קודם לחברים ובהמשך להורים, ויש הפועלים בסדר הפוך. ויש גם כאלה שאינם "יוצאים מן הארון" אף פעם, גם אם הם מנהלים זוגיות עם בן מינם, ולצערנו, זוכים לקיטונות של ביקורת בתוך הקהילה ההומו-לסבית, שכמו החברה ההטרוסקסואלית, גם היא שואפת לכללים ברורים, וגרוע מכך – נוקשים. לכן ניגשתי בעניין רב לספרו של ריץ' סאבין-ויליאמס, פרופסור לפסיכולוגיה קלינית והתפתחותית באוניברסיטת קורנל, על דרכי המשא ומתן שמנהלות משפחות בנושא ה"ציאה מהארון". מאחורי סאבין-ויליאמס חמישה ספרים העוסקים בהתפתחותם של מתבגרים הומו-לסבים, והוא משלב בעבודתו טיפול, מחקר וכתביה בנושאים אלה.

סאבין-ויליאמס רצה להשיג בספר זה שתי מטרות, כפי שהוא מעיד על כך בהקדמה: (א) להציג את המגוון העצום של התנסויות של בני נוער הומו-לסבי עם משפחותיהם; (ב) לתעד את החוסן והבריאות הנפשית של בני נוער אלה. ההכרה בשונות, במקום חיפוש אחר מודל כללי, היא נקודת פתיחה טובה, וההתייחסות לתעצומות הנפש של בני הנוער, ולא לפתולוגיות שלהם, משרה עידוד. את המטרות הללו מנסה המחבר להשיג בעזרת נרטיבים של 150 נערות ונערים שעמם ערך ראיונות עומק.

בפרק השני מבחין המחבר בין ארבעה סוגי מחקר: (א) מחקרים החושפים מאפיינים כלליים ותהליכים התפתחותיים של בני המיעוט המיני המשותפים לכל בני המין האנושי; (ב) מחקרים המבחינים בין התפתחות חד-מינית כשונה מההתפתחות של נטיות מיניות אחרות; (ג) מחקרים המתארים וריאציות בקרב בני המיעוט המיני בהתבסס על טווח של מאפיינים אישיים וחברתיים שנשארים קבועים או עשויים להשתנות במרוצת החיים; (ד) מחקרים החושפים את הייחודיות של הפרט, ללא קשר

לנטייתו המינית. המחבר מדגיש את המשותף ואת השונה בין בני אדם בכלל ופרטים הומו-לסביים בפרט ומציג מושגי יסוד המשמשים בסיס לרתיעה מהומוסקסואליות: הטרוצנטריות והטרנסקסיות, הומוגנטיזם והומופוביה. בחלקו האחרון של הפרק הוא מערער בעדינות ובזהירות על מודלים שונים הכוללים חלוקה לשלבים בתהליך ה"יציאה מהארון", ועורך השוואה מעניינת בין מודלים אלה ומודל שלבי האבל של אליזבת קובלר-רוס, מודלים שהמשותף לכולם הוא סכנת הדה-אינדיווידואליזציה וראיית כל סטייה מהמודל כפתולוגית.

הפרק השלישי מוקדש ליחסים עם ההורים ופותח בתיאור של אם לבן הומוסקסואל. אחריו דן סאבין-ויליאמס בספרות הפופולרית ומדריכי העזרה העצמית להורי הומוסקסואלים ועומד על הסכנה שבעצות הפופולריות השונות המוצעות בספרות זו וזורעות פחד בקרב בנות לסביות ובנים הומוסקסואלים. הוא עומד על דקויות שונות ומגוונות של מוטיבציות בקרב צאצאים הומו-לסבים "לצאת מהארון" בפני הוריהם, ביניהם תחושה של חוסר אותנטיות ביחסים עם ההורים וציפייה לקבלת תמיכה ואהבה מהם. ההורים מצדם, מבטאים מוטיבציות של אהבה כלפי חשיפת הילד ורצון לשמור על יחסי משפחה בריאים וטובים, אך לא הכול ורוד, ומובאות גם דוגמאות לרצון ההורים לשמור את הסוד בפני הסביבה. בשורה התחתונה של המחקר בתחום ה"יציאה מהארון", על אף הקושי העצום לאכזב ולתסכל את הציפיות ההטרנסקסואליות של ההורים מהם, רוב המתבגרים ציינו שלאחר ה"יציאה מהארון" הוריהם מצאו ציפיות חלופיות. עם זאת, במצבי לחץ קיימת נטייה של ההורים לדבוק בציפיותיהם המקוריות. היעדר תמיכה משפחתית הופך את הילד פגיע הרבה יותר וקיים סיכון גדול יותר שהוא יהפוך קרובן ביחסי עם הסביבה ההטרנסקסואלית. על אף התנגדותו לשימוש נוקשה במודלים שלביים, סאבין-ויליאמס מונה כמה שלבים אופייניים בתגובות ההורים, דומים למדי לאלה המוזכרים במודל עיבוד האבל של קובלר-רוס: הלם, הכחשה ובידוד, כעס, דיכאון וקבלה. אלה משופעים דוגמאות שהצטברו במחקרים איכותניים.

בארבעת הפרקים הבאים המחבר מנסה להשליט סדר בכאוס על ידי דיון נפרד ביחסים בין בנות לסביות לאמותיהן, בין בנות לסביות ואבותיהן, בין בנים הומוסקסואלים לאמותיהם ובין בנים הומוסקסואלים לאבותיהם. לכולם מבנה זהה, הכולל את הנושאים הבאים: תיאורי מקרים, היחסים לפני החשיפה, כשההורים יודעים, סיבות מדוע לא לספר, כיצד נודע להורה, התגובות הראשוניות וסיכום. כל אחד מאלה מחולק גם הוא לסעיפים דומים, שהתקבלו בניתוח תוכן שהתבסס על ממצאים ממחקר אורך נרטיבי שערך המחבר, מחקר שכלל כאמור 150 ראיונות עם בני נוער.

בפרק העוסק ביחסים בין בנות לאמותיהן, המחבר מציין שמעטות האמהות הלסביות שאינן מצליחות לזהות אצל בנותיהן את המשיכה לבנות אותו מגדר. המחבר מתבסס על מחקרי אורך, שבהם נמצא כי 63% מהנערות שרואיינו "יצאו מהארון" בפני אמותיהן. בין הסיבות להימנעות מ"יציאה מהארון" הנבדקות ציינו, שאין זה השלב ההתפתחותי המתאים. רוב הבנות מכירות בכך שבסופו של דבר יהיה עליהן לספר לאמותיהן, או שהגיעה השעה שבה האם "כבר חייבת לדעת" או "תדע בגלל איזה שהוא כוח שיש לה כאם". במקרים אלה, היחסים בין הבת לאם קרובים מדי מכדי להסתיר

את הנטייה המינית. סיבה נוספת (שכיחה מאוד, מניסיוני כמטפל) היא החשש לפגוע בהורה, במקרה זה – האם. הבת אינה רוצה לחוש אשמה בשל גרימת דאגה לאם או לגרום לה להרגיש שהיא אינה "הבת המושלמת". גם האמונות התרבותיות או הדתיות של האם מצוינות כגורם המונע את חשיפת הנטייה המינית. משפחות שבהן המוצא האתני מכתוב קשרי משפחה הדוקים במיוחד, עלולות להפעיל על הבנות לחצים להינשא עם בני אותו מוצא, כדי לשמור על סולידריות בתוך הקהילה האתנית. משהו מזה ניתן גם למצוא בישראל, בעיקר על רקע השילוב בין מוצא עדתי וזיקה לדת. אורח החיים הפטריארכלי, המכתיב גם דבקות בתפקידי המגדר המסורתיים, אכן מקשה על קבלת הנטייה המינית. בין המרואיינות היו כאלה שחששו שאמותיהן תפגענה בעצמן. הסיבות שצינו הנערות בעד "יציאה מהארון" הן התעניינות מפורשת של האם בנטייה המינית של הבת, התחושה שזה העיתוי המתאים, משום שהרצון לחשוף גבר על הרצון להסתיר, וכן החשש מ-outing (הוצאה כפויה "מן הארון") – חשש שדבר הנטייה החד-מינית יגיע אל האם מגורם זר, באופן לא מתוכנן ובניגוד לרצונה של הבת (10% מהנבדקות). ב-25% מהמקרים התגובה הייתה תומכת וחיונית, ב-10% התגובה נתפסה על ידי הבת כדחייה, לרבות הפניה לטיפול המרה, וב-4% מהמקרים הבנות דיווחו על דחייה מוחלטת, ואפילו על אלימות פיזית של האם. קבלה מוחלטת של הנטייה המינית הייתה נדירה, והמנבא הטוב ביותר לקבלה אימהית היה קשר פתוח, כן ודואג לפני ה"יציאה מהארון". בתגובות השליליות הודגשה תחושת אבדן שליטה של האם, שהכתיבה את התגובה של המשפחה כולה. לאחר ה"יציאה מהארון" היחסים עשויים להישאר כפי שהיו, להשתפר או להידרדר, בתלות באיכות הקשר שהיה קיים קודם לכן בין הבת לאם. באופן לא מפתיע, האמהות התומכות ביותר היו האמהות שהן לסביות בעצמן. כללית, ככל שהאם קיבלה את הבת מלכתחילה, הבת קיבלה את נטייתה המינית בהשלמה רבה יותר.

היחסים בין צאצאים הומו-לסבים עם הורה מהמגדר האחר תופסים מקום מרכזי בהסבר הפסיכואנליטי להומוסקסואליות ומעוררים בשל כך עניין מיוחד. בהתאמה למחקרים מסוף שנות השישים של המאה העשרים, שלוש הנשים שסיפוריהן פותחים את הפרק מדווחות על יחסים מרוחקים עם אבותיהן. דפוס שכיח פחות הוא של נשים צעירות הזוכרות בעיקר חוויות שליליות עם האב – חלקן לא רק חוויות של הזנחה, אלא אף של התעללות פיזית ורגשית. כמה מהנבדקות שחשו קרובות לאבותיהן הגדירו עצמן כ"ילדה הקטנה של אבא", מה שאולי מתאים לטענה הפסיכואנליטית בדבר תסביך אדיפוס שלילי. לדפוסים אלה השפעה על ההחלטה על ה"יציאה מהארון" בפני האב. רוב הנבדקות החליטו לדחות זאת לגיל מאוחר יותר. בין הסיבות שצינו הנבדקות בתשובה לשאלה, מדוע לא לחשוף בפני האב את נטייתן המינית, נמצאו ריחוק רגשי ועקיפת הנושא, הרגשה שעדיין לא הגיע הזמן מלווה ברצון להימנע מלהכאיב לאב או לפגוע בו, פחד מהשלכות שליליות (פחד זה, שאפיין 10% מהנבדקות, כלל למשל את חששה של הבת שהאב ינשל אותה מנכסיו) וגרימת אכזבה. בין הסיבות לחשיפת נטייתן המינית בפני האב נמצאו התחושה שהגיע הזמן המתאים או הוצאה כפויה "מהארון" על ידי גורם אחר, רצון להימנע משקר, מצב שבו האב עצמו שואל את הבת על נטייתה במפורש, חשש שמישהו אחר יספר לאב על נטייתה המינית, רצון של הבת

לשתף את האב בחייה, ולהבדיל – רצון לפגוע בו ולהענישו על ההזנחה והריחוק. 40% מהנבדקות בחרו לספר לאב בעקיפין, לא בשל חשש מתגובתו, אלא דווקא מחשש מתגובת האם.

פרק הדן ב"ציאת" בנים הומוסקסואלים "מהארון" בפני אמותיהן מעלה נושא שניתן לראות בו את "הדובדבן שבקצפת" של התאוריה הפסיכואנליטית של פרויד בקשר להומוסקסואליות, תאוריה שעסקה בהומוסקסואליות גברית הרבה יותר מאשר בזו הנשית, תוך הדגשת הקשר האינטימי המיוחד, שלא לומר הסימביוטי, בין האם והילד. מטיפול בהומוסקסואלים רבים, אני יכול להעיד שמצאתי את הדפוס שתיאר פרויד כנכון ומדויק בקרב בני עדות שונות, חילונים ודתיים, כאלה שהגיעו ממשפחות פטריארכליות מסורתיות וכאלה שגדלו במשפחות ליברליות יותר. לכן, פרק זה עורר אצלי התעניינות מיוחדת. כבר במשפט הראשון מתייחס המחבר לנטייתם של פסיכואנליטיקאים לצייר את היחסים בין הבן ההומוסקסואל ואמו כמאופיינים על ידי טשטוש גבולות, תלות מוגזמת ופיתוי – טענה הנתמכת, לדבריו, על ידי רוב המחקרים הפסיכואנליטיים. לעומת זאת, מחקרים אמפיריים בני זמננו בחרו להתעלם מהיחסים בין הבן ההומוסקסואל ואמו טרם גיל ההתבגרות, ובכך נמנעו מלספק הסברים חלופיים לתאוריה הפסיכואנליטית. מה עולה, אם כן, מהראיונות שערך סאבין-ויליאמס עצמו? ראשית, הן האם והן הבן רואים את המקור למשיכה המינית של הבן לגברים באינטנסיביות של הקשר ובקרבה היתרה ביניהם. שנית, האמהות "ידעו" במשך זמן רב שבניהם הומוסקסואלים, בגלל גינוניהם ותחומי העניין שלהם, שהיו בלתי אופייניים לבנים. טענה אחרונה זו נתמכת על ידי מחקרים רבים על מקצועות ותחביבים האופייניים להומוסקסואלים לעומת הטרוסקסואלים, שהנטייה אליהם מתפתחת מגיל צעיר מאוד. אף שהיחסים בין האם לבן טרם החשיפה נושאים צורות רבות ושונות, הרוב המכריע מאופיין על ידי הבנים כיחסים הכוללים חום, דאגה ואינטימיות. הידע של האם על אודות בנה הוא לרוב כה מושלם, עד שרבות מן האמהות אינן מופתעות מהגילוי. אמהות רבות נוטות להאשים את עצמן על כך שקרבה זו היא שגרמה להתפתחות ההומוסקסואליות. המחבר מציין כי דפוס זה עולה בקנה אחד עם הטענה הפסיכואנליטית בדבר טשטוש גבולות (enmeshment) ותלות יתר, שלפיה אמהות "קושרות" הן הסיבה להומוסקסואליות בגברים, ומוסיף שתיאורי הבנים עונים על "החלום הרטוב" הפסיכואנליטי הקלסי. אלא שבהבחין האם בהתנהגות הנשית של הבן, הדבר הגורם לקונפליקט ביחסים ולתחושת חוסר אונים שלה באשר ליכולתה לשנות התנהגות זו של בנה. כמו שצייתי בנוגע לבני עדות שונות בישראל, גם ממצאיו של סאבין-ויליאמס תומכים בכך שהדפוס הזה של יחסים בין האם לבן מופיע גם בקבוצות מיעוט אתניות, לרבות בתרבויות המדגישות נבדלות מגדרית גבוהה, שם עובדת אי-דבקתו של הבן בתפקיד הגברי המסורתי בולטת עוד יותר. בין אם היחסים חמים ואינטימיים ובין אם הם קונפליקטואליים, המסקנה החד-משמעית של המחבר היא שלא נמצאו יחסי ריחוק או חוסר מעורבות בקשר בין האם ובנה. אף שבדרך כלל האם אינה האדם הראשון שהבן יספר לה על נטייתו המינית, הרי אם הוא מחליט "לצאת מהארון" בפני ההורים, כמעט תמיד הוא יספר קודם לאם. גם אם הבן חש שהאם מחזיקה בדעות קדומות שליליות, הוא אינו חושש מדחייה, אך אז הוא מעדיף

לדחות את הגילוי. אחד מכל ארבעה בנים בחר שלא "לצאת מהארון" בגלל עמדות הומופוביות של אמו. חלקן הגדול של העמדות האלו היה קשור לאמונה הדתית של האם, אם כי היו גם אמהות שלא נחשבו הומופוביות, אך הליברליות שלהן נעלמה ברגע שהתברר להן שבניהן הומוסקסואלים. יש גם בנים שציינו חשש מאבדן מימון שכר הלימוד בקולג' במקרה שיספרו לאמותיהן. 10% מהבנים שלא "יצאו מהארון" בפני אמותיהן הכירו בכך שייאלצו להיחשף בסופו של דבר, אך דחו זאת בשל אמונה שהדבר יגרום כאב לאדם היקר להם מכול, האם. פחות מ-10% מאלה שלא נחשפו בפני אמותיהם, ציינו שאינם מרגישים קרובים אליהן מספיק. הבנים ש"יצאו מהארון" עשו כן מפני שהאמהות שאלו במפורש, מפני שרצו לשתף בקורות אותם בשל הקרבה הגדולה ביניהם או מפני שציפו לתמיכה, ויש שחששו מכך שנטייתם תובא לידיעתן בדרך אחרת. אף נער לא ציין תגובה ניטרלית מצד האם לאחר ה"יציאה מהארון". ברוב המקרים של התגובה הראשונית הייתה שלילית ומתונה והפכה להיות סובלנית או תומכת במיוחד במשך הזמן.

עניין פסיכואנליטי לא פחות מעורר הפרק הדן ביחסים בין בנים הומוסקסואלים לאבותיהם. הרוב המכריע של הגברים ההומוסקסואלים והביסקסואלים שרואיינו בסן פרנסיסקו בסוף שנות השישים של המאה העשרים, דיווחו על ריחוק מאבותיהם בעת גדילתם. רבים מהנערים שראיין סאבין-ויליאמס ביטאו תחושה דומה. סיפורי אימה רבים, המופיעים בספרים על "יציאה מהארון", בקבוצות צ'אט ברשת האינטרנט ובכתבי עת מקוונים מציגים מפגשים אמתיים בין אבות לבניהם ההומוסקסואלים, שבהם האבות אינם יכולים לשאת בנים "הומואים". חלק מהנערים שראיין המחבר דיווחו על כך שמגיל צעיר, הם נתקלו כמעט על בסיס יומי בהאשמות של אבותיהם על התנהגותם ה"נשית". אבות רבים, כך עולה מן הנרטיבים, מתוסכלים מהעובדה שהבנים לא הלכו בדרכיהם. תגובה שכיחה יותר של אבות בתוך טווח הדפוסים הקונפליקטואליים שלפני "היציאה מהארון" היא מורת רוח ניכרת נוכח התנהגויות נשיות של הבנים, אם כי מבלי להציק להם בשיטתיות בקשר לכך, תגובה הגורמת לבנים להאמין שאבותיהם יקבלו אותם למרות זאת. במסגרת דפוס היחסים המרוחקים בין האב לבן, סאבין-ויליאמס מציין שלא כל הבנים ההומוסקסואלים מגלים התנהגות נשית, אך הם גם אינם מגלים התנהגות גברית. במקרים אלה, בולטת אכזבתו של האב לא מן הנשיות של הבן, אלא מכישלונו להתנהג בצורה גברית קלסית ולהיות מעורב בפעילויות של בני גילו, במיוחד בפעילות ספורטיבית. ההבדלים בתחומי העניין בין האב לבן מהווים גורם מרכזי בהתרחקות האב מבנו. לעתים יש בין בנים הומוסקסואלים לאבותיהם יחסים מצוינים, המתבטאים בכבוד הדדי ובתמיכה. ביחסים מסוג זה הטרדות של האב בקשר לנטייה המינית של הבן הן נדירות, והאב מקבל את הבן כמו שהוא. החלק המאכזב הוא שדפוס זה נמצא רק בקרב כ-10% מהנבדקים. סיפורי האימה הרבים על תגובת האב מעוררים סקרנות רבה בנוגע למה שקורה לאחר "יציאת" הבן ההומוסקסואל "מהארון" בפני אביו. בסקר שנערך בקרב 2,500 קוראי כתב העת ההומו-לסבי *Advocate* נמצא שפחות ממחצית הגברים ההומוסקסואלים והביסקסואלים "יצאו מהארון" בפני אבותיהם. תמונה דומה נמצאה במחקרו של סאבין-ויליאמס: 48% "יצאו מהארון" בפני האב לפני הריאיון. אחוז נמוך זה מבטא

את הבעייתיות שביחסים. עד כה המחקר האמפירי השיטתי בתחום הציע מעט מאוד הסברים להימנעות של בני נוער "לצאת מהארון" בפני אבותיהם. במחקר זה נמצא שלמרות היות הפחד הסיבה העיקרית (כפי שצוין על ידי כרבע מהנערים), הוא מהווה רק אחת מתוך שלוש סיבות. סיבה נוספת היא הריחוק הרגשי שגורם לכשליש מהנערים לדחות את "יציאתם מהארון" בפני האב. לרוב הם מרגישים שלא זכו באהבתו, הם משתוקקים לאינטימיות אותו ומתעצבים מאוד כשאינם מוצאים אותה. ייתכן, מציין סאבין-ויליאמס, שהאבות כלל אינו מודעים לצורך העז הזה של הבנים, אך יש לבסס זאת בראיונות עם האבות עצמם. תגובת הבנים לחסך הזה היא כעס ועוינות. הם מצפים לקבל מאבותיהם הרבה יותר מאשר אלו מעניקים להם – קבלה רבה יותר ותמיכה רבה יותר ומייחלים לא להיות קרבנות להתעללות מצדם. מכאן ועד הטענה הפרוידיאנית שחיפוש אחר בן זוג בן אותו מגדר הוא ניסיון לענות על חסך זה, הדרך קצרה. רבע מהנערים ציין שאין זה הזמן המתאים לחשיפה בפני האב והביע חשש מהידרדרות נוספת ביחסים. במקרים רבים נלווים לכך חששות הקשורים בזיקה דתית ובאיסורים המוסריים הכרוכים בה. בקרב מיעוטים אתניים הופיעה חרדה עצומה של הבן מגרימת אכזבה לאב, אלא שהערך הגבוה של הלכידות המשפחתית בקרבם גרם להם להאמין שלא ינודו מהמשפחה גם לאחר ה"יציאה מהארון". בסיפורי הנערים עובר כחוט השני חוסר ודאות באשר לתגובת האבות לחשיפה. רבים מרגישים שאינם מכירים אותם די הצורך כדי להסתכן ב"יציאה מהארון", ועיקר חששם הוא מתגובה שלילית ברמה זו או אחרת. 25% מהנערים ציינו שלא יוכלו להתמודד עם תגובה כזו, ושאבותיהם לא יממנו להם לימודים בקולג' אם ידעו על נטייתם המינית. היו שביטאו פחד מציאותי מעימות קיצוני, התעללות מילולית ואולי אף אלימות פיזית ודחייה. רק לעתים רחוקות סיפקו המרואיינים הסברים ברורים לחשיפת מינותם בפני אבותיהם. במקרים רבים נראה היה שהחשיפה לא תוכננה כראוי והתרחשה "במקרה". המחקר מציין שתי סיבות שכיחות ל"יציאה מהארון", שהופיעו בקרב 60% מהמרואיינים: (א) רצון לזכות בתמיכת האבות או ליצור עמם יחסים אינטימיים קצת יותר; (ב) לחץ "לצאת מהארון" שהופעל עליהם על ידי אחרים, כמו אמותיהם, או מציאת סרטים פורנוגרפיים של הבנים על ידי אבותיהם. כאמור, במחקרים קודמים וגם במחקר זה, נמצא שהרוב המכריע "יוצא מהארון" קודם בפני האם ורק אחר כך בפני האב, ובין שתי החשיפות יכולות לחלוף שנים. זאת בגלל הקשר הקרוב הרבה יותר בין הבן לאם. אם בכל זאת הבן מחליט להיחשף בפני האב, הוא יכול לעשות זאת ישירות, אך רבים מהמרואיינים ש"יצאו מהארון" בפני אבותיהם, בחרו לעשות זאת דרך האמהות. דרך עקיפה נוספת, השכיחה במיוחד בעידן האינטרנט, היא כאמור חשיפת סרטים פורנוגרפיים הומוסקסואליים של הבנים על ידי האבות (כלומר השארת עקבות, לכאורה בלתי מכוונת ומודעת). רוב המחקרים שנערכו בתחום גורסים כי הבנים מאמינים שלאחר שכבר אירעה חשיפה שכזו, אבותיהם יתמכו בהומוסקסואליות שלהם פחות מאשר חבריהם, אחיהם ואמותיהם. בפועל, תגובותיהם של האבות כללו "פחד עבור הילד", "צער" ו"עצב". הנערים שהשתתפו במחקר ו"יצאו מהארון" בפני אבותיהם, הופתעו בדרך כלל לטובה מתגובותיהם, אך יש שטענו בהערכתם תגובות אלו, וזאת בשני הכיוונים: למרות ההעדפה הברורה להיות אבות לבנים הטרוסקסואלים,

הרוב המכריע היו נכונים לקבל את הבנים ההומוסקסואלים. גם כשהתגובה הראשונית נראתה שלילית לכאורה, היא ביטאה יותר מכול את העיבוד הרגשי של האכזבה, אך היה גם אב שהגיב באלימות פיזית ממש. אף שזו הייתה התגובה הקיצונית ביותר, 15% מהאבות הענישו את ילדיהם בצורות שונות, אם כי אף אחד מהם לא גירש את הבן מהבית. למרות סיפורי הזוועה, ברוב המקרים האבות לא הגיבו באלימות או בהתעללות. מעניין לציין שמבין 100 הנערים שרואיינו, כ-10% היו בטוחים או חשדו בכך שגם אבותיהם ההומוסקסואלים או בסקסואלים.

הפרק השמיני עוסק בניהול משא ומתן על יחסים בריאים בקרב בני המשפחה. את הפרק פותחות ארבע הנחות יסוד: (א) בני נוער חד-מיניים דומים לכל המתבגרים מבחינת התהליכים והצרכים ההתפתחותיים; (ב) בני נוער חד-מיניים נבדלים מבני נוער הטרוסקסואלים בכמה תחומים; (ג) בני נוער חד-מיניים נבדלים זה מזה בדרכים שניתן לחזותן מראש; (ד) בני נוער חד-מיניים הם פרטים ייחודיים. מכאן סאבין-ויליאמס עובר לדון בשאלה הכללית, האם "לצאת מהארון" בפני האב, והוא משלב ממצאי מחקרים בהמלצות מעשיות. כך למשל, שני שלישים מבני הנוער "יוצאים מהארון" בפני אמותיהן, מחציתם "יוצאים מהארון" גם בפני אבותיהם, וגיל היציאה מהארון בפני הורה אחד מנבא יציאה מהארון בפני ההורה האחר; 42% מבני הנוער יוצאים מהארון בפני שני ההורים, 20% רק בפני האמהות, 2% רק בפני האבות ו-35% אינם נחשפים אף בפני אחד מההורים; מעל שני שלישים מספרים תחילה לאמהות ורק עשירית מספרים תחילה לאבות, 20% מספרים לשני ההורים בו-זמנית. ההמלצות באשר לשאלה, האם "לצאת מהארון", מתבססות על הנרטיבים שהוצגו בספר. צפוי שתהליך החשיפה יהיה שלילי במיוחד, אם ההורים הם חסרי סובלנות לשונה מהם (למשל מבחינת מגדר, מוצא אתני או מעמד חברתי). גם זיקה למסורת ולדת מהווה מכשול. גורם סיכון נוסף הוא עמדות שליליות כלפי ההומוסקסואליות, התבדחות על חשבון ההומוסקסואלים והיעדרות של חברים ההומוסקסואלים בחייהם של ההורים. תכונות אישיות המהוות גורמי סיכון נוספים הן רמות גבוהות של סמכותנות (authoritarianism) ונוקשות של ההורה, המתבטאות בחוסר במיומנויות להתמודדות עם סטיות מהנורמה. גם שימוש ההורים בסמים ואלכוהול, הזנחת בני משפחה והתעללות בהם ומאבק לשמור על הנישואין הם גורמי סיכון. המחבר קורא לבני הנוער להעריך בצורה מציאותית את ההשלכות של "יציאתם מהארון" בפני ההורים ומסב את תשומת לבם לשאלות הבאות: הייתכן שעקב הגילוי יגורש הנער מהבית או יותקף פיזית? האם יאלץ לכלכל את עצמו כתוצאה מכך? האם קיימת אפשרות שהוא יבודד ממקורות תמיכה חברתית ותמיכה רגשית? האם יש סכנה שהוא יושם במוסד פסיכיאטרי? אם הנער מרגיש שדימויו העצמי נשען על קבלה הורית, מוטב לו לדחות את ה"יציאה מהארון". לעומת זאת, קבלת ההורה את הילד לפני ה"יציאה מהארון" מהווה מקדם ביטחון בנוגע לתגובתו אחריה. מתוצאות המחקר משתמעות המלצות, מתי כדאי להימנע מ"יציאה מהארון": כשדובר בחשיפה בפני האם, מחצית הנערות ושליש מהנערים האמינו שאין זה השלב ההתפתחותי המתאים לחשיפה, רבע מהנערים חששו מתגובות שליליות, חמישית מבני הנוער, ללא קשר למגדרם, עקפו את ה"יציאה מהארון", וחמישית מהנערות חששו לפגוע באמותיהן או לאכזב אותן. כשדובר בחשיפה בפני האב, יותר מרבע

מהנערות וכ-30% מהנערים חשו ריחוק מצד אבותיהם ברמה שהופכת את החשיפה לדבר לא כדאי ולא משמעותי, רבע מהנערים חששו מתגובות שליליות של האבות והאמינו שאין זה הזמן המתאים, וחמישית מהנערות עקפו את הנושא. אם הנער או הנערה אינם "יוצאים מהארון", מוצעות להם כמה דרכים להתמודד עם "ההישארות בו": חשיפה בפני הורה, אח או חבר מהמשפחה המורחבת שיכול לתמוך בהם ולעזור להם להתחזות להטרוסקסואלים; התחמקות משאלות עקיפות בדבר המיניות מצד הורים פולשנים וחשיפה הדרגתית תוך כדי בדיקת התגובות למידע חלקי; הימנעות מדיונים בנושאים אישיים על ידי יצירת אזור ביטחון של נושאים שהם מחוץ לתחום; שמירה על מרחק רגשי מההורים והגבלת שיתופם בחיי הנער או הנערה. אלו כמובן המלצות מצערות מאוד, והמחבר אכן מכנה אותן "טכניקות הישרדות". על רקע הממצא העקיב, שבני הנוער ציפו לתגובות קשות יותר של ההורים, המחבר יוצא בכמה המלצות להורים, הכוללות התנצלות בפני הנער או הנערה על כל גילוי של חוסר רגישות בעבר, כגון בדיחות או התבטאויות הומופוביות, קריאה להתעלות מעל הנחות הטרוסקסואליות בקשר לעתיד הבן או הבת, אהדה כלפי התרומה שהומוסקסואלים ולסביות תרמו לתרבות (בעיקר תוך ציון דמויות פופולריות בנות זמננו), העברת מסר של תקשורת פתוחה בכל נושא ומתן תמיכה ואהבה בלתי מותנת.

הפרק האחרון כולל דיון בנושאים מתודולוגיים שונים לחקר ה"יציאה מהארון".

ספרו של סאבין-ויליאמס הוא דוגמה למחקר איכותני במיטבו. הוא מציג תמונה עשירה של חוויות בני נוער סביב התהליך המורכב מאוד של "יציאה מהארון" בפני ההורים. המחבר מגלה רגישות רבה לדקויות (כנראה גם כתוצאה מעבודתו הקלינית), ועם זאת, הוא הבנה את הסיפורים למבנה אחיד וברור, המאפשר גם קריאה של חלקים מהספר. הספר מספק תובנות משמעותיות לאנשי מקצוע, להורים ולבני נוער כאחד; ההמלצות לבני הנוער ולהורים אינן ברוח הספרות הפופולרית הרווחת בתחום (אשר נזקיה מוצגים בספר עצמו), אלא נובעות ישירות מהממצאים. פרט לתרומה הייחודית והחשובה של המחקר עצמו, ניתן למצוא בסוף כל פרק רשימת מקורות עשירה המשקפת את מצב הידע בתחום. מעבר להתייחסות המיוחדת לנושא הנטייה המינית, זהו מסמך חשוב על יחסי הורים וילדים, המזכיר להורים את מה שלעתים קרובות כל כך הם שוכחים – להפריד בין צורכיהם שלהם וצורכי ילדיהם.

Journal of Gay & Lesbian Social Services, 15(1–2) (2003),
Special issue: Research methods with gay, lesbian,
bisexual, and transgender populations

Editors: **W. Meezan & J. I. Martin** (212 pages)

גידו רבינשטיין

המחקר בתחום הנטייה המינית מציב אתגרים וקשיים מיוחדים בפני החוקרים, וביניהם ניתן למנות שניים עיקריים: (א) הרוב המכריע של החוקרים הם לסביות והומוסקסואלים מוצהרים בעצמם, ולכן הם מלכתחילה חשודים בהטיה סובייקטיבית; (ב) אוכלוסיית הלהט"ב היא עדיין מיעוט מסתתר, לפחות במובן זה שאין רשימות העשויות לשמש מסגרות דגימה נאותות לצורך מדגמים מייצגים. אנו חוקרים כמעט אך ורק פרטים שלא זו בלבד ש"יצאו מן הארון", אלא הגיעו למקומות מפגש המחייבים חשיפה גדולה. לכן חלק גדול מהמחקרים (על לסביות יותר מאשר על הומוסקסואלים) הוא אקספלורטיבי ואיכותני, דבר שמגביר את הטיית הסובייקטיביות של החוקר. לפיכך, הגיליון המיוחד על שיטות מחקר באוכלוסיות להט"ב שערכו מיזן ומרטין, הוא בעל חשיבות מיוחדת.

המאמר הראשון באסופה זו נכתב על ידי העורכים עצמם ועוסק בחשיפת נושאים מרכזיים בחקר להט"בים. במאמר פתיחה זה, המחברים סוקרים בקצרה את שאר המאמרים בגיליון ועומדים על הנושאים המעסיקים כיום את החוקרים בתחום: יישום מסגרת אקולוגית לחקר אוכלוסיות להט"ב; הצורך במורכבות גדולה יותר להמשגת המחקר באוכלוסיות אלו; הצורך במדגמים מייצגים המאפשרים הכללה; הצורך להגן על הנבדקים והדרכים לכך; יישום שיטות מחקר המאפשרות הכללה וחשיבותן של שיטות אלו; היתרונות והמגבלות של נקודת מבט הסובייקטיבית של חוקר מבפנים (insider); בסיום המאמר העורכים קוראים לחוקרים להתמודד עם הנושאים הקשים והשנויים במחלוקת המוצגים בגיליון.

המאמר השני, פרי עטו של מיכאל לסלה מבית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת רוטגרס, עוסק בראיון ה"משפחה" (כך הוא מכנה את קהילת הלהט"ב, שעליה הוא נמנה); זאת כדי להפיק מן העובדה שהחוקר הוא בעל נטייה מינית זהה לזו של הקבוצה הנחקרת את המרב, לצורך מחקר איכותי של הומוסקסואלים ולסביות. המחבר מדגיש דווקא את היתרון שבדמיון בנטייה המינית בין החוקרים לנחקרים החד-מיניים, תוך התייחסות להבנה ולידע המיוחדים במחקריהם של חוקרים חד-מיניים, שעשויים לאפשר את איסוף הנתונים וניתוחם. עם זאת, הוא אינו מתעלם מהסכנה שחוקרים כאלה עלולים להניח הנחות תרבותיות שגויות, ובכך להיכשל בחשיפת התפיסות הייחודיות של הנבדקים. יתר על כן, רצייה חברתית עלולה להטות את דיווחי הנבדקים. בעזרת דוגמאות מהניסיון המחקרי של המחבר, המאמר מתאר את היתרונות

והחסרונות של חקירה מבפנים בעריכת מחקר איכותני על הומוסקסואלים ולסביות. כדי להשיג את מרב היתרונות ולהימנע מהטיות של חקירה מבפנים, לסלה מציע שמירה על מודעות עצמית, התייעצות עם עמיתים ומחויבות ממושכת. המאמר החזיר אותי למוסד ה-*verstehen* (ההבנה מבפנים של תופעות), שפיתח הסוציולוג מקס ובר, ובכך היווה מקור השראה למחקר האיכותני הפרשני. אין ספק שמחקר איכותני חושף תופעות שאינן ניתנות לחשיפה על ידי מחקר כמותי, אך הסכנה היא כמובן יכולת ההכללה המוגבלת, הזדהות יתר אפשרית של החוקר עם הנבדקים ואבדן גבולות, בעיקר בהיות החוקרים והנבדקים חד-מיניים.

אם המאמר השני דן ביתרונות ובחסרונות שבחוקר חד-מיני העוסק בנבדקים חד-מיניים, על סכנת הרצייה החברתית שבכך, הרי במאמר השלישי חוקרת הטרוסקסואלית "מוציאה את הכביסה המלוכלכת החוצה". ג'ואן מקלנן מבית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת מיזורי, המצהירה כבר בכותרת על היותה הטרוסקסואלית (The journey of a non-LGBT researcher חושפת אלימות בבית (domestic violence) בקרב זוגות הומו-לסביים. האם מקרי הוא שחוקרת הטרוסקסואלית חושפת את הצד היפה פחות של זוגיות הומו-לסבית? מטרת המאמר להציג את מסעה האישי של אישה הטרוסקסואלית העורכת מחקר על אלימות בבית בקהילת הלהט"ב. לדברי המחברת, התרומה של מחקר כגון זה לבסיס הידע התאורטי של בעיה חברתית זו היא בספקו נקודת מבט חיצונית ואובייקטיבית, שיש בה כדי לאזן מעורבות יתר אפשרית של חוקר הנמנה על בני המיעוט המדוכא. המחברת מציגה את שמונה האסטרטגיות החדשניות שאימצה כדי להתגבר על מכשולים מתודולוגיים. אסטרטגיות אלו נבעו מקשייה לתכנן מחקרים המבוססים על מודל מחקרי פמיניסטי של תצפית משתתפת, וסייעו לה להיטימע בתוך תרבות שאינה מכירה. מקלנן מציגה גם את הרווח וההפסד של עריכת מחקר בתוך מיעוט מתויג. המאמר חווייתי, סובייקטיבי ואישי מדי, לטעמי, מכדי שחוקרים בתחום יפיקו ממנו תועלת.

"העצמה" היא המילה הראשונה בכותרת מאמרן של קריסטינה האש ואלזבת קרמר, והכוונה במאמר זה היא להעצמתם של מטפלים חד-מיניים ולחשיפת התנסותם הייחודית באמצעות שימוש בשיטות מחקר איכותניות. נושא ההזדקנות, שמעסיק אותנו כחברה בכלל, הוא בעל משמעות קשה במיוחד עבור הומוסקסואלים ולסביות, הן מבית והן מחוץ. לפחות כשמדובר בגברים הומוסקסואלים, קיימים מרכיב אכזרי של נידוי מצד הדור הצעיר מצד אחד והיעדר מסגרת תמיכה מספקת מהסביבה הטרוסקסואלית מצד שני. מתחילת שנות התשעים של המאה העשרים חלה התקדמות גדולה בחקר ההזדקנות של הומוסקסואלים ולסביות. מחקרים אלה חשפו אתגרים מיוחדים המעורבים בחקר אוכלוסיות הומו-לסביות מבוגרות. המחקר המתואר במאמר זה מתייחס במיוחד לחויית הטיפול באוכלוסייה "נחבאת" זו. הוא מתאר את תהליך המחקר, מסנן על השימוש בשיטות איכותניות כדי להעצים את הנבדקים ולחשוף את התנסותם הייחודית, ומציג את האתגרים, האסטרטגיות והלקחים שניתן ללמוד ממנו. המאמר עוסק בנושא חשוב ומציג דיכוי כפול ומכופל, הן כזה הנובע מהנטייה המינית והן כזה הנובע מההזדקנות, גם מבית וגם מחוץ, אך עולה

ממנו שוב הטיית הסובייקטיביות והרצייה החברתית שבמחקר איכותני, הפעם על ידי הצהרה גלויה של המחברות שיש להעצים את הנבדקים באמצעות מחקר.

מאמרו של דארל וילר עוסק בנושא ייחודי מאוד לחברה האמריקנית – סוגיות מתודולוגיות בעריכת מחקרים קהילתיים בנושאי בריאות ושירותים חברתיים בקרב אוכלוסיות להט"ב אפרו-אמריקניות עירוניות, ועל כן אתיחס אליו בקצרה. במאמר זה סוקר המחבר את הגורמים המשפיעים על מחקר במגזר ספציפי זה, והוא כולל תיאור מקרה קצר הממחיש את החיוניות בפיתוח שיטות מחקר מיוחדות. גם המאמר הזה מסתכם בהעלאת הקשיים, הבעיות והצרכים המיוחדים והצורך להתמודד עמם.

גם מאמרו של מיכאל גורמן מבית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת סן חוזה עוסק בנושא ייחודי, אם כי הפעם לא מקומי כל כך כמו קודמו: סוגיות מתודולוגיות בחקר הומוסקסואלים צרכני סמים וזיקתם למחלת האיידס. המחבר מצביע על כך שהשילוב בין שימוש בסמים ובין התנהגויות מסוכנות מבחינה מינית בקרב גברים הומוסקסואלים מציב אתגרים מחקרניים מיוחדים, ומדגיש את החשיבות בעריכת מחקרים בתחום זה, בעיקר נוכח השימוש הגובר במתאמפטמין, סם פסיכו-אקטיבי סינתטי ממריץ וממכר בעל שימושים רפואיים, אך גם פליליים. שימוש גובר זה קשור להעברת נגיף האיידס ומחלות אחרות, כמו צהבת מסוג B וצהבת מסוג C. המחבר מעלה את הסוגיות המתודולוגיות הקשורות לייזום ועריכת מחקר בקרב גברים הומוסקסואלים צרכני סמים, ודן בערכו של מחקר כזה לצורכי מניעה.

"יציאה מהארון" היא אחד הנושאים המדוברים ביותר בהקשר של נטייה חד-מינית, והיא גם נושא מאמרו של מריאן שווינדל וג'ו פרייס – הדחק שבחשיפה אישית, ובאופן ספציפי יותר – טראומה כדוגמה למשתנה מתערב במחקרים על נשים לסביות. אקדים ואומר, שבעוד חלק מהמחקרים על גברים הומוסקסואלים הם כמותיים, כמובן עם מגבלות דגימה ייצוגית, כמעט כל המחקרים שנערכו על נשים לסביות הם מחקרים איכותניים, המבוססים על תיאורי מקרים, דיווח עצמי וסיפורי חיים בגישה נרטיבית מובהקת. המחברות כותבות כי נכון לכתיבת מאמרו, המחקר על לסביות היה בעיקרו תיאורי והתמקד בעיקר במחקרים על תהליכי "יציאה מהארון", עיצוב הזהות, הבעיות הפסיכו-חברתיות והתנהגויות ההרס העצמי בקרב אוכלוסייה זו. לטענתן, המחקר בקרב אוכלוסיות לסביות המשיג את הבעיות בפשטנות, והוא נעדר מודלים הכוללים משתנים מתווכים, אשר יש בהם כדי לסייע בהבנת תופעות ייחודיות. במאמר זה, תופעת הטרומה מזוהה באמצעות תאוריה מבנית של התפתחות ה"עצמי" כממלאת תפקיד מרכזי בתהליך "היציאה מהארון" של לסביות. דומני שבמאמר זה אנו עדים לראשונה לתרומה תאורטית, לפחות מעבר להעלאת הקשיים והמודעות להם. כלומר יש בו ללא ספק דוגמה לרעיונות מסוימים שחוקרים יכולים להיעזר בהם בביסוס קשרים בין תופעות, ואולי אף לביסוס יחסי סיבה-תוצאה. תרומה זו היא בעלת חשיבות מיוחדת דווקא כשמדובר בנבדקות לסביות, שכאמור המחקרים עליהן איכותניים, פרשניים וסובייקטיביים מאוד. העלאת הרעיון של משתנים מתווכים, שטראומה הוא רק דוגמה להם, עשויה בהחלט לעודד גם מחקרים כמותיים ושיטתיים באוכלוסייה זו, בצד התרומה הבלתי מבוטלת והייחודית של המחקר האיכותני. באיור

המוצג בעמ' 100 כלולים משתנים מדידים, כמו מיקום שליטה, והוא דוגמה מרשימה לכך שהדבר אפשרי.

פיתוח מעניין נוסף באותו כיוון הוא מאמרו של סטפני סוואן וג'ין אנטס על ממדים בזהות הלסבית במהלך ההתבגרות והבגרות המוקדמת. מחקרן בדק את ממדי הזהות המינית בקרב נשים צעירות שהגדירו את עצמן כלסביות או כמתלבטות, והוא ממחיש את ההתקדמות בהמשגה ובמדידה בתחום זה. בניתוח הגורמים ששימש במחקר זה נמצאו שלושה ממדים מובחנים של זהות לסבית: "אפשרויות זהות חדשות", "גיבוש והגשמה" ו"התמודדות עם סטיגמה ואפליה". המחקרות מציינות כי עבור הנשים הצעירות שהשתתפו במחקר, הממדים האינדיווידואליים והחברתיים של התפתחות הזהות לא היו מובחנים, כמשוער. הממצאים נדונים תוך התייחסות לנושאי מגדר, גיל וזהות מינית. השימוש בניתוח גורמים מוכיח ללא ספק שמחקר כמותי אפשרי גם אפשרי בקרב אוכלוסיות להט"ב בכלל ולסביות בפרט, ולראשונה בגיליון ניתן לראות ממצאים ספציפיים כבר בתקציר, ולא רק המלצות כלליות ביותר.

דיאן אלז מבית הספר לעבודה סוציאלית של אוניברסיטת וושינגטון שבסנט לואיס בחרה לעסוק במאמרה ביישוג (reaching out) בני נוער להט"בים – נושאי גיליון זה – למחקר. כמו שאר המאמרים בחוברת, אלז פותחת את מאמרה בהצגת האתגרים העומדים בפני חוקרי בני נוער להט"בים, אלא שהיא מתמקדת בהשגת מדגמים גדולים של בני 18 ומטה, ובמיוחד נשים צעירות הנמצאות בשלבים שונים של "יציאה מהארון" ואשר אינן מקושרות לקבוצות מאורגנות כלשהן. ועדות אתיקה מחקרית והסכמת ההורים מוזכרות במאמר כמכשולים שעומדים בפני החוקרים ואשר עלולים למנוע את השתתפותם של בני נוער במחקרים. המאמר דן באסטרטגיות שהופעלו כדי לגייס מדגם בן 184 מתבגרים שהגדירו את עצמם כהומוסקסואלים, לסביות וביסקסואלים, בני 16.6 בממוצע, אשר 65% מהם השתתפו במחקר ללא הסכמת הוריהם.

במאמר הבא מתארים ג'רלד סלבין וורן לוסברג מחקר על דגימה בתחום ההומו-לסבי. המאמר בוחן סוגים שונים של טכניקות דגימה שנעשה בהן שימוש לחקר סוגיות להט"ביות. לצורך כך, החוקרים בדקו את המאמרים המחקריים שפורסמו בכתב העת נשוא סקירה זו בשנים 1997–2000, ועמדו על מאפייני המדגם, גודלו, שיעורי ההיענות של הנבדקים ושיטות להשגת מדגמים. המאמר דן בשאלונים על סוגיות דגימה המאפיינות תחום מחקר זה, מציע דרכים לשיפור הדגימה וצורות הדיווח ומציג את מאפייני החוקרים, נושאי המחקר וטכניקות איסוף הנתונים שבהן נעשה שימוש. הנושא חשוב ביותר עבור חוקרים בתחום בעייתי זה, שבו חלק גדול מהאוכלוסייה מהווה עדיין מיעוט מסתתר, ובמיוחד כשמדובר בבני נוער, שרובם עדיין אינם הומוסקסואלים ולסביות מוצהרים.

בשני המאמרים האחרונים חבר אחד מעורכי הגיליון, ויליאם מיזן, אל שני מחברים שונים. האחד, שנכתב יחד עם שרה-ג'יין דוד, עוסק בהתאמת סגנון הערכת תכניות של שירותים חברתיים לפילוסופיה של ארגוני סיוע לחולי איידס. מטרת המאמר לתאר את התכונות הייחודיות של ארגוני סיוע אלה, תכונות שיש להביאן בחשבון

כשעורכים תכנית הערכה. מאמר זה מתאר גישות מקובלות להערכה המיושמות על ידי ארגוני הסיוע, אך הן אינן עולות בקנה אחד עם פילוסופיית השירות של ארגונים אלה. לאחר מכן עוברים המחברים לתיאור גישת הערכה חלופית, אשר לדעתם תואמת יותר את הפילוסופיה של הארגונים. המחברים עושים שימוש בתיאור מקרה כדוגמה לאופן שבו גישה מתוכננת ניתנת ליישום באחד מהארגונים האלה, ומנמקים מדוע גישה כזו תניב נתונים משמעותיים יותר, שניתן יהיה ליישם הלכה למעשה. המאמר מעניין ומלמד.

במאמר החותם את הגיליון חבר מיזן אל ג'יימס מרטין. המאמר עוסק ביישום סטנדרטים אתיים במחקר והערכה של אוכלוסיות להט"ב. המחברים משתמשים בקוד האתיקה של איגוד העובדים הסוציאליים הלאומי בארצות הברית ושל האיגוד הפסיכולוגי האמריקני כדי לבחון סוגיות אתיות ייחודיות המעורבות במחקר על להט"בים, ומדגישים את האמצעים הנוספים הדרושים כדי להגן על נבדקים אלה. כן נבחנות במאמר סוגיות אתיות שמתעוררות כתוצאה מהטיות הטרסקסיסטיות ומגדריות, כמו המתח הקיים בין אובייקטיביות מדעית ובין ערכים בחקר אוכלוסיות להט"ב. זהו מאמר הולם לסיכום הגיליון.

לסיכום, לפנינו גיליון חשוב ומעורר מחשבה. המאמרים הפותחים אותו "אידאולוגיים" מדי, לטעמי האישי והבלתי מחייב, ומציגים את הרצוי, שהוא לדעתי טריוויאלי ומובן מאליו. מגמה זו אפיינה חלק גדול מספרות העבודה הסוציאלית בעבר וכנראה עדיין תופסת חלק גדול ממנה. כחוקר כמותי המכיר בחשיבותו של מחקר איכותני, המאמרים העוסקים במחקר זה הדגישו עבורי שוב את העובדה שהמרכיב הפרשני של המחקר האיכותני, בעמדו בפני עצמו, הוא סובייקטיבי מאוד ובעייתי מאוד להכללה, וכן את הצורך בשילוב בין שתי הגישות המחקריות במחקר אחד. יותר מכול, שמחתי לגלות מחקרים כמותיים של חוקרות לסביות על נבדקות לסביות המיישמים שיטות מחקר סטטיסטיות מתקדמות, כמו ניתוח גורמים, כדי להבנות מונחים מעורפלים, כגון "זהות". זאת במקום להסתפק אך ורק בגישות נרטיביות וסובייקטיביות (שהן כמובן חשובות בפני עצמן), המאפיינות כל כך את המחקר על לסביות, בניגוד למחקר על גברים הומוסקסואלים, שבו חוקרים הומוסקסואלים גברים מיישמים שיטות מחקר כמותיות לצורך חקר נבדקים הומוסקסואלים גברים.